

Innlandet fylkeskommune
post@innlandetfylke.no

Høringsinnspill i saken om ny framtidig skole- og tilbudsstruktur og alternative opplæringsmodeller

Som representanter for industrien i Gudbrandsdalen er vi kjent med de demografiske utfordringene som Innlandet fylkeskommune står overfor, og vi anerkjenner at nedgangen i elevtall gjør det utfordrende å sikre et bredt og stabilt utdanningstilbud i hele fylket. Vi forstår at det kreves strukturelle endringer dersom skolene fortsatt skal kunne tilby utdanning av høy kvalitet og tilstrekkelig grad av forutsigbarhet innenfor de økonomiske rammene. Næringslivet trenger robuste skoler med gode fagmiljøer som ser fremtidige løsninger for yrkesfagene.

Det er stor aktivitet i industribedriftene i regionen. Både individuelt og i fellesskap jobbes det målrettet og intensivt med utviklingsarbeid. Vi skal skape vekst i næringslivet, men også gjennom dette bidra til en positiv befolkningsutvikling og økende elevtall på sikt. Flere industribedrifter har satt i gang prosjekter hvor både eksport, digitalisering og produktutvikling står sentralt. Arbeidet gir resultater i form av økt etterspørsel, noe som igjen fører til at behovet for arbeidskraft øker. Slik vi ser det er manglende rekruttering av fagarbeidere vår største utfordring når det gjelder å skalere opp produksjonen i takt med økende etterspørsel. Så lenge vi mangler fagarbeidere har vi ikke mulighet til å utnytte kapasiteten ved å øke antall skift. Vi får heller ikke effekt ut av maskininvesteringer når vi ikke har tilstrekkelig tilgang på kvalifiserte operatører.

I dag må elever som ønsker å gå Vg2 Industriteknologi reise fra Midt- og Nord-Gudbrandsdalen til videregående skoler lenger sør i fylket. Flere elever velger bort denne retningen for å unngå flytting (på hybel), blant annet med tanke på kostnadene det medfører. Det er et fåtall som kommer tilbake til regionen. Det ideelle for oss ville være om industriteknologi kunne tilbys ved en av de videregående skolene i Gudbrandsdalen. Samtidig ser vi dette som et lite sannsynlig utfall basert på både politiske signaler, elevtallsutvikling og pågående prosesser.

I 2021 tok Gudbrandsdal Industrinettverk (nå del av Gudbrandsdal Næringsforening) fatt på et prosjekt med mål om å utforske hvordan næringslivet kan spille en mer aktiv rolle i opplæringen av fagarbeidere. Initiativet kom fra enkelte av medlemsbedriftene som respons på de utfordringene mange står overfor når det gjelder rekruttering. Ønsket var å se på en modell basert på et 1+3-løp, men hvor man gjør tilpasninger slik at elevene får mulighet til å teste ulike retninger i løpet av et «år to». For å kvalitetssikre arbeidet ble det satt ned en arbeidsgruppe bestående av representanter fra NAV, Opplæringskontoret Gudbrandsdalen, Nord-Gudbrandsdal vidaregåande skule i tillegg til Gudbrandsdal Industrinettverk. Det har

vært avholdt en rekke arbeidsgruppemøter samt fysiske og digitale møter med fylkeskommunen. Gruppen har også vært på Stortinget og lagt frem saken for nasjonale politikere. I tillegg har det vært mye dialog med Opplæringskontoret i Vesterålen som har gjennomført noe lignende.

Resultatet av arbeidet er en alternativ modell hvor man avviker fra et ordinært 1+3-løp på enkelte områder (se vedlagt skisse). Sentralt i modellen er opprettelsen av samarbeidsringer hvor flere bedrifter innen samme fagområde samarbeider med skole og opplæringskontor for å kunne tilby kandidatene et helhetlig og koordinert opplæringsløp. Gruppen vil slik vi ønsker det ledes av en koordinator tilknyttet Opplæringskontoret Gudbrandsdalen. Dette vil være ressurseffektivt, og det skal gjøre det enklere for mindre bedrifter å delta.

Samarbeidet vil være formalisert og forpliktende for alle parter, og vi ser for oss at informasjonen starter når eleven går på ungdomsskolen. Det må opplyses om tilbudet allerede i 8. trinn, og i løpet av ungdomsskolen må elevene få mulighet til å hospitere ute i bedriftene. Dette vil kunne gi praktisk forståelse for hva industriteknologi er, noe som igjen kan bidra til økt interesse for faget. Effektiv kommunikasjon mellom skoler og bedrifter er avgjørende for å sikre gode hospiteringsopplegg. Ungdomsskolene må ha oversikt over hvilke bedrifter som deltar i samarbeidsringen, og man må ha en klar plan for hvordan elevene blir tatt imot og hva de skal gjennom. Aktørene i samarbeidsringen skal også kunne støtte rådgiverne i ungdomsskolen med kompetanse og materiell, slik at man sikrer god yrkesfaglig veiledning.

Det første året på videregående skole vil for elevene være som et ordinært år på Vg1 Teknologi- og industrifag. Bedriftene i samarbeidsringen skal være forberedt på å ta imot elever for utplassering gjennom skoleåret. Videre må også de videregående skolene ha en oppdatert liste over de bedriftene som er en del av samarbeidsringen, slik at de kan koordinere utplasseringsperiodene effektivt. Bedriftene må raskt få oversikt over periodene for å kunne forberede et godt og meningsfylt opplegg for elevene. God kommunikasjon er avgjørende, og elevene skal være like godt informert om denne modellen som om andre utdanningsalternativer. Gode historier og ambassadører bør aktivt brukes for å skape interesse og engasjement for både faget og modellen.

Det er først og fremst på Vg2 at vår modell skiller seg vesentlig fra et ordinært opplæringsløp. I praksisperiodene er elevene ute i én eller flere bedrifter og tester ulike lærefag innenfor programområdet. Dette gir dem bedre innsikt samtidig som de får en fot innenfor døren hos flere arbeidsgivere. I samarbeid med koordinatoren fra opplæringskontoret utarbeider virksomhetene i samarbeidsringen en felles plan for inkludering i bedriften. Man skal oppnå relevant og faglig utbytte samtidig som den enkelte får en god innføring i både arbeidsplassen og det sosiale miljøet. Bedriftene vet at de må konkurrere om de beste elevene, noe som kan bidra til økt engasjement og kvalitet på det faglige opplegget.

Vi ønsker at kandidatene i år to skal ta fellesfagene og ha elevstatus. Dette begrunner vi med behovet for tilhørighet og trygge rammer i skolesituasjonen. Eleven vil da ha fellesskapet med andre, og vi mener det er viktig at han/hun starter og avslutter året på skolen. På dette

punktet skiller vår modell seg også fra Vesterålen sin modell (LiV), men basert på signaler og tilbakemeldinger mener vi at det er en riktig tilpasning.

Det er viktig at undervisningen i fellesfag skjer konsentrert i bolker og at elevene samles i egne klasser. En slik konsentrert tilnærming gir elevene større utbytte av opplæringen ved at man unngår stadige avbrytelser, samtidig som det gjør det enklere for bedriftene å planlegge og tilrettelegge for praksis på en god måte. Når elevene samles i en egen klasse blir det bedre muligheter for å yrkesrette fellesfagene og styrke koblingen mellom teori og praksis. Dette vil gjøre undervisningen mer relevant og engasjerende for elevene.

Mot slutten av år to velger kandidaten lærefag og bedrift, og statusen endres fra elev til lærling. Koordinatoren fra opplæringskontoret vil følge elevene over i lærlingeløpet, noe som sikrer en sømløs overgang og fortsatt tett samarbeid mellom skole og bedrift. Det kontinuerlige samarbeidet legger grunnlaget for et helhetlig opplæringsløp der både teori og praksis ivaretas. I lærlingperioden vil det faglige opplegget ledes av en fagperson i bedriften som samarbeider med koordinatoren. Med god støtte i programfagpakker fra Norsk Industri vil de sammen sørge for at elevene får nødvendig og relevant opplæring av høy kvalitet. Dette er blant annet viktig med tanke på gjennomføring av tverrfaglig eksamen i programfag (3103).

For å sikre at vi både beholder og tiltrekker oss kvalifisert arbeidskraft må vi tenke kreativt og utvikle alternative studieløp som er tilpasset lokale behov. Samarbeid mellom næringsliv og skole er avgjørende for at innholdet i yrkesopplæringen skal samsvare med behovet til bedriftene.

I innstillingen til FT-sak 4/2022 «Nye opplæringsmodeller på yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående opplæring» omtaler fylkeskommunedirektøren en rekke utfordringer knyttet til gjennomføring av et ordinært 1+3-løp. Vi mener klart at vår modell svarer ut mye av de nevnte utfordringene. Modellen sørger for tett oppfølging gjennom hele lærlingeløpet, noe som gir yngre kandidater ekstra støtte og veiledning. Elevstatus i år to skal gi trygghet og følelse av tilhørighet i en skolehverdag. Kandidatene får muligheten til å prøve ut flere fagområder gjennom praksis i ulike bedrifter. Dette reduserer risikoen for at de låser seg til feil fag eller bedrift, og de oppnår en bredere erfaring innen de spesialiserer seg. Koordinatorens rolle i å følge opp elevene gjennom hele opplæringsløpet gir bedre muligheter til å omstille seg ved eventuelle ønsker om å bytte fag eller gjøre omvalg. Dette gir større fleksibilitet sammenlignet med et tradisjonelt 1+3-løp. Gjennom formalisert samarbeid ledet av en dedikert koordinator sikrer man enhetlig opplæring på tvers av bedrifter, og man vil oppnå større konsistens og høyere kvalitet på opplæringen.

Industribedriftene i Gudbrandsdalen er avhengige av å kunne rekruttere fagarbeidere, og vi mener at en satsing på alternative opplæringsmodeller kan bidra til å sikre både sterke fagmiljøer og relevant arbeidskraft for næringslivet i distriktene. Ved innføring av modellen vi skisserer vil man være mindre sårbar for svingninger i elevtall. Man vil kunne sette i gang et alternativt løp med få elever, noe som skaper forutsigbarhet. Selv om vi primært ser for oss fysisk undervisning vil man også være rigget for å ta i bruk både ny og fremtidig teknologi som kan bidra til større geografisk fleksibilitet. Modellen er overførbar til andre fagområder

gitt at vi beholder en tilstrekkelig bred vifte av Vg1-tilbud for yrkesfagene i Gudbrandsdalen. I henhold til den nye fullføringsreformen kan modellen også tilpasses voksne.

Målet er å kunne teste og videreutvikle den alternative modellen i et pilotprosjekt, samtidig som vi tar vare på elever som ønsker å gå Vg2-løp på andre skoler i fylket ved å tilby praksisperioder i vår region. Fra bedriftenes side vil vi gjerne stille ressurser til rådighet og ta vår del av ansvaret, og vi håper at fylkeskommunen vurderer vår alternative modell som del av den endelige beslutningsprosessen. For at modellen skal kunne realiseres, er det avgjørende at fylkeskommunen bevilger nødvendige midler til opprettelsen av en koordinatorstilling tilknyttet opplæringskontoret. Opplæringskontoret Gudbrandsdalen kjenner bedriftene og vil spille en sentral rolle i å sikre enhetlig opplæring, koordinere praksis mellom skolene og bedriftene, samt følge opp lærlingene gjennom hele utdanningsløpet. Videre er det viktig at utdanningstilbudet gjøres søkbart og at fellesfagene kan tilbys i egne klasser og i konsentrerte bolker.

Vi er åpne for å delta i videre dialog med fylkeskommunen med mål om at vi i fellesskap skal kunne tilby en attraktiv fagutdanning som elevene ønsker og som næringslivet etterspør.

Otta 20.08.2024

Opplæringskontoret Gudbrandsdalen v/Ingvill Høgvoll
Gudbrandsdal Næringsforening v/Mari Grasbakken
Lonbakken Mekaniske Verksted AS v/Bjørn Lonbakken
Oppland Stål AS v/Ken-Runar Haugen-Kind
Otta Skifer AS v/Jon Suleng
Dovreskifer AS v/Harald Tverberg
Stryvo AS v/Per Kåre Holmøy
Nordan AS avd. Otta v/Stein Roger Ulen
Interfil AS v/Arild Garcia de Presno
Pipelife Norge AS v/Amalie Halten
Glasopor AS v/Ørjan Hov

LØSNINGSSKISSE

Yrkesmesse

Bedriftsbesøk

9. og 10. klasse

- Foreldremøte:**
- Bedrifter
 - Koordinator
 - Lærlinger i løp
 - Elever
 - Foreldre
 - Rådgivere*

1. MARS

KOORDINATOR

VG1 TIF	VG2 Industriteknologi	VG3 Første år	VG3 Andre år
-------------------	---------------------------------	-------------------------	------------------------

ELEVSTATUS		LÆRLINGSTATUS
SKOLE	SKOLE + FLERE BEDRIFTER	VALGT FAG OG BEDRIFT
<ul style="list-style-type: none">• Ordinært løp	<ul style="list-style-type: none">• Opplæringsring (forpliktet seg)• Fellesfag i skole (konsentrert)	<ul style="list-style-type: none">• Fagspesifikk opplæring ved oppstart<ul style="list-style-type: none">◦ Konsentrert◦ I grupper (eks. Lean, bedriftsøkonomi)

